

ÓRÁKIG EL LEHET HALLGATNI, ugye, anélkül hogy észrevennéd, múlik az idő, súgta E. egy felolvasás alkalmával. Friederike Mayröcker szövegeiben metaforazuhatag önti el a türelmes és elszánt olvasót, ki sejti, tudja, hogy minden egyes szívtépése (hasonulni tudni kell): verse, feljegyzése, elbeszélése állandó írásban-létet jelent. Ich lebe – ich schreibe. Az osztrák (b)irodalom költészeti tagozata egyik legmegközelíthetlenebb nyelvvirtuózának keze alól – nem kis önfegyelemről, íráskínról és életmegváltásról téve tanúbizonyságot – csak úgy sorjáznak a kritikusok által sem éppen jelentésképzőnek deklarált opusok. Wendelin Schmidt-Dengler e hermetikus poetológiát az érthetlenség kategóriájának laza felfüggesztésével „schwere Literatur”-ként aposztrofálja Bruchlinien című előadás-gyűjteményében. Klaus Kastberger, aki monografikus munkájában végigkövette az Utazás az éjszakán át (Reise durch die Nacht) megszületését, az irodalomkritika, a germanisztikai kutatás legnagyobb kihívásainak egyikét látja Mayröcker írásmódjában. Mayröcker ugyanis, az értelemre hatóan, alapvetően olvashatatlan: sajátosan szubjektív képuhataga és radikálisan nem értelmezést igénylő nyelvművészete tökéletesen átírja a mondat szintaxisába és a központozás keretrendszerébe vetett grammatikai hitet. Nála a grammatikai és értelmi egységek nem elhatároltságukban, hanem határtorlaszaik feloldásában vannak jelen. Az 1998-as brüttl oder Die seufzenden Gärten is történet ellen szegülő szerelmes regény. Egyszerre nyers és érzéketlen (brüttl, mondja a francia), miközben mindvégig arról az egyetlen, befoghatatlan terebrumról beszél, ami csupán a szív, a lélek rejtelve lehet (a sóhajtozó kerteké, mondom én) az időtlenben, a kezdet és vég nélküliségben. Elíródik az élet? Légy mindenesetre olvasóként nő, ha nem is érteni, de legalább elkapni tudd Mayröcker buborékmondatait. Mert van benne annyi bizonytalanság (egyébként csak az van), hogy néma dialógusát, melynek alaptémáit (a szerelemről, az írás megváltó létéről) végtelen spirálba és hallucinatórikus összefüggérendszerbe írja, meg-megszakítja képzelt vagy valóságos, vagy magába falt hallgatójához intézett kérdéseivel: Hogy olvasol? Tudsz követni?

BOMBITZ ATTILA

FRIEDERIKE MAYRÖCKER

brüttl avagy A sóhajtozó kertek

9. 16.

X. (vagy Wilhelm vagy Ferdinand) legutóbbi levele Spanyolországból jött, amiben azt írta, *egyik tengerzúgásról a másikra gondol*, én pedig kérdelem magamtól, vajon a spanyol tengerzúgás más-e, mint a görög tengerparti morajlás, és miben különbözik valójában az egyik tengerzúgás a másiktól, mi különbözteti meg az egyes országok égboltjait, és mi a hegycsúcsait .. X. (vagy Wilhelm vagy

Ferdinand) tehát azt írja, egyik tengerzúgásról a másikra gondolok, Spanyolországból ír, a görög szigetre tartó úton, ahová mi, Blum és én most nem mehetünk – mindez most a fejemben körözik, ha X.-re (vagy Wilhelmre vagy Ferdinandra) gondolok, ha megpróbálom megfejteni lényét: az ő és az én lényem, talán egymást feltételezve, egyfajta KORRELÁTUM, nemde, mondom Blumnak, de alapvetően semmit sem értek belőle, alig ismerem, alig ismerek rá, bár oly sokszor találkoztunk, oly gyakran leveleztünk, mondom Blumnak, talán nem is töreksem arra, hogy lényét kiismerjem, mondom magamnak, csak mikor azt írta, *borús*, mert egyedül kell megtennie az utat Siphnosra, és hogy feje, mint ez az égbolt, beborult, azt hittem, valamit megsejtettem belőle, eszembe jutottak a közte és Joseph közötti bonyolult szálak, mármint a közöttük ide-oda repkedő levelek, és ez a helyzet hirtelen elsődleges helyére került, megfontolásra méltóbbnak tűnt minden másnál. Pillantásom a kitárt ablakra: a kilincsen himbálózik a papírvékony kínai baba, kékeszöld selyemkaftánban, piros derékszalaggal, *potyalábú*, mondom, épp úton van, valószínűleg selyemszálakon húzva – hova? rögvest kicsordulnak a könnyeim, ha így elnézem, a távolba kalandozva, amelyről ő és én sem tudhatunk, mióta él már itt a szobámban, mondom Blumnak, az ablakomban, és ha különös, 1 kissé elfintorított arcát (1 kissé szenvedésektől eltorzult), de még visszafogott fájdalomában is bájos arcát néha felém fordítja és rám pillant, összeszorítja a torkom... *a búskomor nyelv?*, kérdem magamtól, fényes nappal az asztali lámpa felkapcsolva, mivel a fényt és a levegőt elfojtják a papírhalmok stb., a régi dal, mondom Blumnak: *nyelvtörténet*, mondom, minden nyelvtörténet, csak nem akarjuk tudomásul venni. Ahol tetszés szerinti értékek vannak túlsúlyban, mondom, ahol egy műben tetszés szerinti értékek uralkodnak, hiába keresünk valami más értéket, félreolvastam a feladó címét, Schillerplatz helyett: Achillesplatz, azt kérdem magamtól, van-e a kettő között valami összefüggés?, nem tudtam, hogy az autó a sötétben felém jött vagy épp tőlem távolodott, »München« helyett többnyire »Mündchen«-t írok a borítékra, ma reggel világosodott meg számomra, hogy legújabb írásaimban odavagyok a REGÉNYSZERŰSÉGÉRT, sőt mi több, töreksem a REGÉNYSZERŰSÉGRE, bármit is jelentsen ez, mondom Blumnak, mi a véleménye műfajátmenetiségeiről, kérdi 1 újságíró, hát honnan tudjam, azt mondom neki: ez az állandó, azt hiszem készítő fantáziaérzés (tehát nem valós fantázia) még mindig aktuális, és láttam az amputált fa könnyeit, mondom, láttam a magas szárú nyárfarózsát, az elszáradó akác-fákat a sétányon, a garnélarákokat a tányéromon, ez az egész titka, vagy ahogy Botho Strauß mondja: A VÉG HIRTELEN A GARDRÓB KÖZEPÉN .. de néha, mondom Blumnak, ha számot vetek, ezekben a vigasztalan szikár időkben, megtörténik, hogy azt kell mondjam magamnak: mindent rosszul csináltam, mindent elvesztettem, elrontottam, elszalasztottam, rossz irányt vettem, talán a NYELVESZTÉTIKA, ami kezdektől fogva fontos volt számomra, téves célkitűzés volt, ebben a rémségektől megrázkódtatott időben stb., ah, a kompozitumok művelték

ezt velem, a componisták, a séta, ahogyan Elisabeth von Samsonow írja, lát maga előtt, ahogyan sétálok, okkersárga írásában, egy okkersárga női kéz piros mandzsettadísszal a csuklóján, felém nyújt egy csokorka tavaszi virágot, így ősz közepén, mondom Blumnak, fénylő színű csillagok, a lédús zöld száruk egyenlőtlenül levagdalva, dupla gyékényszalaggal összekötve, hosszú lábaikkal a vízből (ki-lépve) .. Dátumozva, valahová fel kell írni, jegyezni, »korán, kópé«, *Nagy vérfű*, vagy ahogy itt mondják, a réteken most mindenütt *Vércseppek*, írja nekem Angelika Kaufmann. Most már 5 napja, írja Angelika Kaufmann, hogy egyedül vagyok az erdőben és ámulattal állapítom meg, hogy egész jól megy, 6 hónappal Harry halála után – nyomdokain járok, megérintek mindent, amit ő megérintett és elvégeztem azt a munkát, amit ő végzett. Mindez olykor igen boldogító és olykor igen szomorú, hogy a torkom is összeszorul.

Jó pár hete van 1 körbenjáró bűnöm, álom.

A fecskelábakat, *a fecskefejet*, még sosem figyeltem meg, mondom Blumnak, meglepő, mert a sok gyermekkori nyár a szomszédságukban telt, a csőröket, a kitárt csőröket igen, ha mélyen repültek, szinte súrolták a falu utcáját, esőt hirdettek, ahogyan azt itt hitték, soha egy fülemülét nem hallottam, de arra, ahogyan a fácánok felrebbentek, arra emlékeztem, akkoriban, a learatott szántóföldek felett, ezen az elvárásolt tájon, amit már soha nem fogok elfelejteni, mondom Blumnak, ah, a lehelet forrás, a lángok csillagok robbanása a késő nyári hónapokban, az ámuló szem, olykor, már akkor is, bugyogtak a szememből a könnyek, ha megláttam a sokszínű csodát, most, oly sok évtizeddel később agóniában élek, favágóruhában, gyökértelenül és üdvözülve, ha az írás könnyen megy, akkor pamlag és asztal között tántorgok, kora reggel megpillantom a csupasz eget, most esős időt ígértek, *a kedves orca*. De újra és újra azt kérdelem magamtól, magával ragadó írásom kellős közepén: vajon hová vezet az egész, mi az értelme ennek az írásnak, 1 pár év múlva úgyis elfelejtődik minden, elvesz, minden könyv, amit írtam, régen eltűnik, minden, minden semmivé válik, minden hiába, minden hullám, minden lélegzetvétel, minden gondolatvillám, mintha sohasem léteztek volna, a könyveim elkótyavetyélve, a piacról kiszorítva, azt hiszem, én magam sem léteztem soha.

És ami az öregedést illeti: mármint hogy beavatkozott az arcomba, öregedő arcomba, azt hiszem az idő beavatkozott és hátrahagyta rajta a nyomait, a be-esett szemek sötét rései, a petyhüdt arc: szenilis pofik: egy kisgyerek orcazacskói, csak hogy az arc aljára csusszanva, öregesen csúnya, bohócszerű, a torz idegpályák, a kifacsart lábak, a ráncbakötött test.

A Márk tér, mondom Josephnek, mikor újra meglátogat, *bodzatér*, mármint hogy OLYAN SÖTÉT, máshogy élt az emlékezetemben, pánik fogott el, visszamenekültem a bódékhoz, amelyeken az előbb átküzdöttem magam, azt hiszem, 1 töredékképe volt ez a Márk térnek, nem hasonlítható semmiféle arénához.

És most 1 kicsit átrepkedek első írásomon, *átrepülöm* első írásom, kisiklott a kezeim közül, de talán e *felszínes* módon (olvasás?) bele tudok vinni 1 pár *izzó elsivatagodást*, vagy mit, a végső dologba, a végső, mármint hogy elfogadható formába stb.

9. 19.

(nincs CENZÚRÁJA csak esőkabátja:
ennek a légynek ...)

nincs CENZÚRÁJA csak esőkabátja: a légynek, a kiöntött kávé a csésze helyett SZIGETTEL nyomtatott padlómra, a nedves talpaktól, ha megzavarva, anélkül hogy szárazra törölhetném magam a fürdővíztől: ha spriccolok, vizet rázok, csöpögök, esetlenkedem, és a cseppek (kávemosogató) lecsurognak a combomon .. még szívesen továbbszűröcsölgettem volna, de minden a földre lötytyent, miközben a telefonon valamilyen GENERÁCIÓS UNOKAHÚG jelentkezett délutánra, stb., miközben flagellánsként a plakát (ma »poszternek« csúfolják, dehát mi is az hogy »poszter«, akkor már sokkal inkább »párna«, ebben legalább benne rejlik a párna, a vágy a kipárnázott ágy után, párnahegyekkel elfalazni magad a világtól, stb. benn, nem igaz, mondom Blumnak), mindig megmutattam saját gyengeségem is (elme gyengeségem) *átázott bundám*, stb., olyan mint 1 kibúvó minden reggel, mondom, először is semmibe nem BELEKEZDENI, semmibe nem KELL BELEKEZDENI csak a lábat a forró bugyogó vízbe mártani, hogy az már rákvörös legyen, stb., és írni, óvatosan: megfontoltan, miközben a láb forró lüktetésben, és felbukkan az 1. őszi légy mármint az 1. házi légy, talán csak optikai csalódás, a légy ugyanis: *ácsorogva és szemezgetve* (megszeppenve) a szobám temérdek porszemét, éppúgy mint én, pontosan mint én, úgy tűnik meglepően hasonlóak vagyunk, elmélázók, meditálók, talán 1 kissé szomorkásak, mit tudom én, mindenesetre neki nincsenek könnyei, ez különböztet meg kettőnket egymástól, mindenesetre nem bizonyítható módon, egyelőre még nem bizonyítható módon, és még nem is kimutatott, könnyező legyek, az lenne csak a szenzáció, mondom Blumnak, de repül és ül és fekszik a *porkanapén*, feltételezhetően úgy érzi magát mint én, ha a poros ágyon kuporgok, szemek becsukva, megalázottan, félve, pánikban, mert mindketten ő és én pánikban élünk, ez teljesen világos, nem igaz, néha buzgó vagyok, mondom Blumnak, túlfeszítem magam (Joseph iránt táplált vonzalmamban, például), mondom, *naponta meditálok*, mondom Blumnak, de az írógép kocsija, mely mindkét oldalával a papírkötegekhez mármint a papírkötegeknél ütközik, kibillent és a VÉGSŐ ELPORLÓDÁS szavakat látom a házfalakra sprézve ..

és ha emberekkel érintkezem, arra kényszerülök, hogy érinkezzem velük, érzem azt a szörnyű BEHÁLÓZÁST, ami összeszorítja a torkom, ami udvarias mo-

solyt fagyaszt arcomra, és akkor azt kérdelem magamtól MI REPÜL A SZEMEM A FÜLEM MÖGÖTT?

de visszatérve a légyhez, mondom, naponta meditálok, mihelyt lábfürdőt veszek, miközben ŐT, az 1. házilegyet figyelem, hogyan is ül és miként dörzsöli fejét elülső lábaival, ez talán a mélázás gesztusa, mit tudom én, de abban biztos vagyok, közelgő a halála; ha a szobában marad, az a közelgő halálát jelenti, ebben a szobában ragadja el a halál, mint ahogy majd egyszer engem is, talán holnap, talán még túl is él, nincs választása, stb., *óh! toporzékoló nyelv!*, nem szabad, írja Marguerite Duras, a barátoddal semmit sem elolvastatnod, amit írtál, azt egy férfi sem viseli el, de pillanatnyilag inkább fekszem mint ülök, guggolok mint a házilegyem 1 kicsit, heverésem, lábak a vízben, mondom Josephnek, ülök és álllok rezzenéstelenül, hogy így várjam azt a napot, feltételezhetően 2 hónap múlva amikor újra látjuk egymást, különben is minden idő megnyúlt és lelassult, mint odakint a vasárnapi, ünnepnapok alakok, mint szirup, alig mozognak, úgy tűnik, ez 1 olyan kép ami megragad, a vasárnapok, az ünnepnapok bénítóan hatnak. Az év mégiscsak gyorsan elszaladt, mondja Joseph, az időt szűkével mérték, mondja Joseph, ülve, fekve túl rövid, mondja Joseph, hogy fér ez mind össze, kérdelem magamtól. Oh, miért nem öleltem át amikor elment a múlt este, miért nem öleltem át csak egyszerűen, fontam karom a nyaka köré és csókoltam meg, amire már régóta vágyom, ahogyan azt már régóta elképzelem. Képzeletben minden lehetséges, mondom Josephnek, csak hogy a képzeletet többnyire lehetetlen megvalósítani, alighogy elérkezik ahhoz a ponthoz, amikor a képzeletnek valósággá kellene válnia, magába roskad, igen, ez 1 tényleges összeomlás, elrejtkezünk egy zavarodott mosoly, egy fájdalmasan fintorított mosoly mögé, a távozó után intünk, az ablakból intünk utánuk, mire aki elment és visszajön, megkérdi: utánam néztél? utánam integettél? az ablaknál álltál? olyan mint 1 kihallgatás, azt hiszem. És első alkalommal, képzelem, arcodon, szemeidben, 1 kis ironikus mosoly, de az a hiábavaló igyekezet is, hogy ezt ki ne mutasd, és mondja, átláttál rajtam, minden vágyamon, minden hóbortomon. Kezem megérinti a kezéd, a karod, mintha tévedésből hozzád ütköztem és megsebesítettelek volna, és azt mondom: bocsáss meg! és megérintem ezerszer a kezéd és a karod, mintha jóvátehetném, amit elrontottam, stb.

És mindez, mondom Josephnek, nem annyira emlék mint inkább emlékárnny, vagy: már reggel óta: az az érzésem, hogy nem az álmod élem hanem egy álom árnyát. (1 merevült Zeppelin az égen reklámtranszparenst húz maga után, anélkül hogy megmozdulna, recseg a rét, a sárga lábak: *meztelen sárga zsákocskái* egy fürdőszobában ülő személynek .. Elisabeth von Samsonow írja nekem, mégiscsak a te német nyelved az egyetlen természetes nyelv, és: látlak ahogyan *sétálsz!*)

9. 21.

(„narancs és óceán vadon a testben
és a déli álomban”)

újból és újból a félelem, hogy elhánytam, elvesztettem a régi feljegyzéseket, talán felcédulázva egymásba illesztve szép szederhullámokkal és mák levével eláztat-
tam, a kiöntött poharak, korsók, csészék vagy tus- és tintahullámok, mit tudom
én, elmerültek a feledés áramában, a könnyfolyók áradatában, mint morajló víz-
esések a hegycsúcsról lezúdulva, folytonos hószerű vízforgatag, stb., éppen a víz-
költemény és persze minden, forrás csobog a régi elhasznált fazékban hogy a víz
rögvest a deszkapadlóra spriccel és ugrik, tócsát látok egy hajlékban, cigaretta-
csikkék úsznak benne, aprócska uszonyok, tócsa a metrómegállóban megijedek,
távolból mint hajócskák a tengeren, mint papírlapok ha ellebegnek az ovális
asztalkáról, és minden reggel az a *nyak attrakció*: vadszőlőkék gégeelhajlás mert
nem volt már nyelőképes stb., ezek az óriási orvosságok, beléjük fulladok, mon-
dom Blumnak, kékszédítőn a felszító (engem tűzbehozó) reggeli fény gőzében,
szállni kész nő maláj-, kirgizsapkája (nehéz bársony), még nyári hőkokok, mon-
dom, nedves bunda, mélyen arcba húzott sapka, borítékolt élet, borítékolt élet-
rajz, mondom Blumnak, minden lekerekítve, a megfelelő asztalfiókba rakva,
semmi spontán nincs már, semmi szokatlan, minden elzárva, BORÍTÉKOLVA,
nem igaz, csak a nyakszirten: a vágó tömlőcében, ez a hasadozó ez a keringő VA-
GABUNDNYELV, VÁGÁNSNYELV, olyan dialektikus ÉLETNYELV, minden reg-
gel *szerelemtemetés*, mondom Blumnak, érted te ezt, minden reggel a képzelet
sírba helyezése, hogy Joseph átölel, mármint hogy karja a nyakam köré fonódik
és egymás szemébe nézünk, tulajdonképpen teljesen egyszerű dolog, nem igaz,
csak nem kivitelezhető, mondom én. A SZERELMI MÉRTÉKTARTÁS SZERE-
LEMMETÉLÉS!, mondja Blum.

Kezemet megtörölöm selyempapírban bársonypapírban írógéppapírban, CSŐR-
REL belesüppedek a nagy kávéscsészébe, nézem a tej színét a forró kávé tetején,
összecsapom a kezem, összekulcsolom hátam mögött a két karom, és látom, hir-
telen úgy sarjadozik és rügyezik az ablakban mint a tavasz és a szentföld, a kád
peremén kucorgok és érzem a lomb illatát: a barackok lombját a csészében,
ugyanis az egész szobában a lomb és az illat – *testéből lélegezve*. Csak beszip-
pantani vágytam az illatot és a lombot, nem elnyelni, és az erdő zöld dombolda-
lait szelét és vadonját a mályvának.

Szobámban feltornyosult hát a legvadabb szóanyag 1 villódzás 1 villódzás,
lángolás, 1 holdcsillogás és napizzás, oh mondom Blumnak, megszabadítottam
magam a 2 évvel ezelőtti írólapoktól, *újra lelkes vagyok*, mondom, vagy azt hi-
szem mindent új ösztönnel írok, nem igaz, álmodtam ezt és azt, gondoltam,
megmaradnak reggelig, de csupán töredékek, jelentéktelenek, valahogy csupa-
szon meztelenül ültem egy társaságban és láttam S.-t ahogy meghitt beszélgetést
folytat korunk egyik nagy filozófusával – valószínűleg Blochhal –, és ahogyan

mindenhová elkíséri őt, stb., – Hogy is volt az a járással, előrehaladással, mozgással, mondom Blumnak, azt hiszem nem emlékszem már semmire, nem emlékszem, milyen helyeken jártam, hogy felolvasóesteket rendezek, nem emlékszem az emberekre, akikkel ott találkoztam, nem tudom, ki szólított meg a felolvasás után, ki nézett vágyakozón a szemembe, szorította meg a kezem, ajándékozott virágot, 1 emléket, 1 *ecsetnyi bokrétát*, stb. Valószínűleg e helyeken, melyekre már nem emlékszem, csupán a szerepem játszottam, betanultam, és minden automatikusan zajlott, és a lábaim saját maguktól szaladtak, és ott volt a lábaim csoszogása, 1 láb húzza a másikat maga után, 1 láb a másik elé kerül, bőfőgős 1 járásmód azt hiszem, a lábnak 1 böffentése, 1 csoszogása, nem igaz, a lábfejeknek, a lábaknak 1 elhajlása, 1 elhajlítása, nem igaz, lépésenként 1 hajlás, LÉPÉSMŰ, mondom Blumnak, nem ÍRÁSMŰ: LÉPÉSMŰ, mondom, mármint a járás és csoszogás és *megbocsátásért fohászkodni* (hübrisz önfeledés helyett: nagy bűn!), a körmenet zárándoklás kúszás, és bóbiskolás járás közben, hisz a lábak úgy ismerik már az utat, mint hűséges kutyák, akik a legtávolabbi helyről is mindig hazatalálnak .. vadont fogok majd látni a déli álomban stb.

A vidék, a sziklacsúcs, a zöld patak, mondom Blumnak, talán az egyetlen emlék, amik megmarad, oh, az én *talajnélküliségemben*, vagy ez a csepp vér, mely nem buggyant ki, miután a borzas kutya utánam kapott, hanem a középsőujjat fedő bőr alatt megállt mint aprócska rubinvörös gyöngyszem.

KIS-RABOTA KATALIN fordításai

